

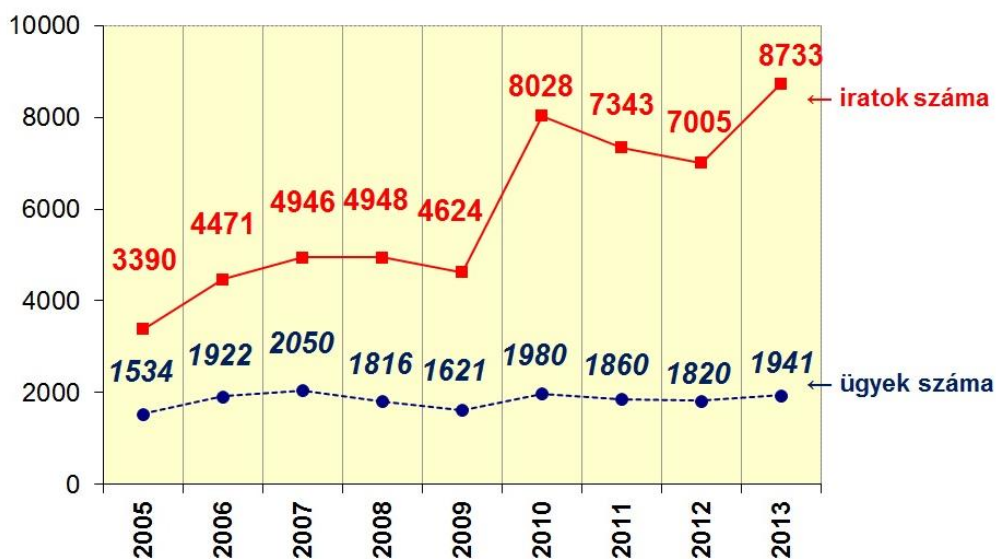
A Műtárgyfelügyeleti Iroda 2013. évi munkája

A 2013-as év a folyamatos ügyintézés fenntartása mellett az új szervezeti rend kialakításával is telt: véglegesült a helyünk a Forster Gyula Nemzeti Örökséggazdálkodási és Szolgáltatási Központon (Forster Központ) belül, kialakítottuk a belső együttműködés kereteit. Az év szeptembere folyamán irodát is kellett váltanunk a korábban, évekig bérelt Szentháromság téri helyiségeinket el kellett hagynunk, hogy a vele szemben, a Budai Várban a Tánicsics M. utca 1. szám alatt levő hivatali székházban kapjunk új iroda- és műtárgyszemle-helyiséget.

Az év során személyi változások is történtek. A megelőző év őszen kiesett munkatársak helyét az év elején újra be tudtuk tölteni, így az Iroda létszáma ismét 9 főre emelkedett. (Az adminisztratív munkatárs mellett két szakmai érdemi ügyintéző művészettörténész is munkába állt.)

Az említett mélyreható változások ellenére is igyekeztünk a napi **hatósági és hivatali ügyintézés** folyamatosságát (védetté nyilvánítás, megszüntetés, kiviteli vagy restaurálási engedélyezés, felügyelet-szemlék, nyilvántartási munka stb.) biztosítani: ez az ügykezelésünkben a korábbi évekhez hasonló, kismértékben növekvő számadatokat hozott: az év során **1.941 ügyben összesen 8.733 iratunk** került iktatásra.

A Műtárgyfelügyeleti Iroda ügyirattalforgalma
(2005-2013)

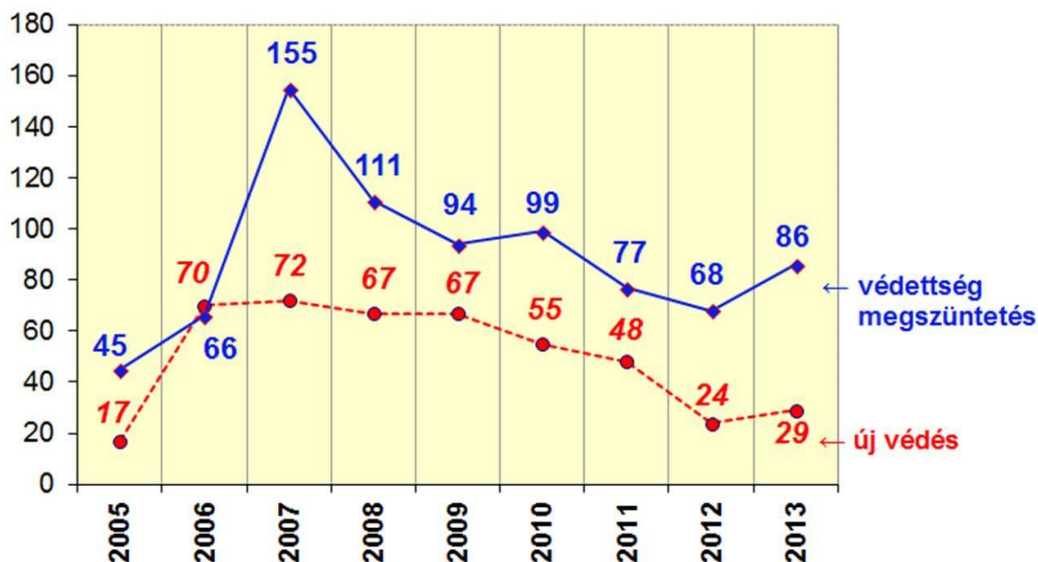
A korábbiakhoz hasonló ügyszámok mellett növekvő ügyiratszám az ügyek bonyolultabbá válását tükrözi, amit a napi munkában is érzékeltünk.

1. Védettség

A műtárgyak védetté nyilvánítása, illetve védettségük megszüntetése kapcsán az előző években tapasztalt folyamatok folytatódtak: 2013-ban **29 új védést** mondtunk ki (benne az egyedi tárgy-védéseken túl, három gyűjteménnyel, ill. tárgyegyüttessel, az alájuk sorolt 164, 2, illetve 7.750 db tárggyal), míg **86 esetben szüntettünk meg korábbi védettséget**. Ezek a védettséget megszüntető határozatok nagyrészt még a korábban tudományos felülvizsgálaton kirostált tárgyakra vonatkoztak, tehát a korábbi évek hasonló folyamatainak továbbvitelét jelentik. Az új védések kismértékű növekedését a műtárgyforgalom lassú élénkülése is

indokolja: ismét kezdenek megjelenni az értékesebb műtárgyak a műkereskedelmi forgalomban.

A Műtárgyfelügyeleti Iroda védési és védettség megszüntetési határozatai (2005-2013)*

* (A kimutatásban szereplő számok a határozatokat összesítik. Ezek a számok nem azonosak az érintett műtárgyak számával. A védetté nyilvánított, ill. a védettség alól feloldott műtárgyak száma egy-egy határozatban több is lehet, gyűjtemények esetén akár több ezer darab, vagy tétel is! A tárgyak pontos számát azok műfaji sokszínűsége miatt nem lehetséges megadni.)

Komoly eredménynek kell tekinteni a 2006 tavaszán megalakult nyolctagú, külső tanácsadó testületünknek, a **Kulturális Javak Bizottságának** (KJB) folyamatos és magas színvonalú munkáját, mely elsősorban a védetté nyilvánítások és megszüntetések ügyében biztosítja az egységes szemléletű és magas színvonalon meghozott hatósági döntések hátterét. A KJB életében 2013-ban személyi, szervezeti változás nem történt, és az általa megtárgyalt 46 ügyben tett állásfoglalást a hatóság két kivétellel minden esetben elfogadta. (A kivételt jogszabályi ütközés indokolta: a hatóság a meghatározott környezethez, műemlékhez, illetve régészeti lelőhelyhez fűződő kapcsolatot a tárgyak egyedi jelentőségén felül – a KJB-vel ellentétben – döntő szempontként értékelte.)

A **védett tárgyaknál** a folyamatos napi ügyintézés (védettséggel, restaurálási engedéllyel stb. kapcsolatos eljárások) részeként lebonyolított **83 szemlén túl a műtárgyfelügyeleti tevékenység** keretében összesen **40 helyszíni ellenőrzést** tartottak a műtárgyfelügyelők.

A védett műtárgyak adás-vétele esetén érvényesíthető **állami elővásárlási joggal** – több évi szünet után – **2013-ban egy alkalommal tudtunk élni**: a keszthelyi Helikon Kastélymúzeum számára sikerült árverésen – 2.420.000,- forintos vételáron – megszerezni egy a párizsi Krieger cég által a 19. század derekán készített 6 darabos korai neobarokk szalonbútor garnitúrát.

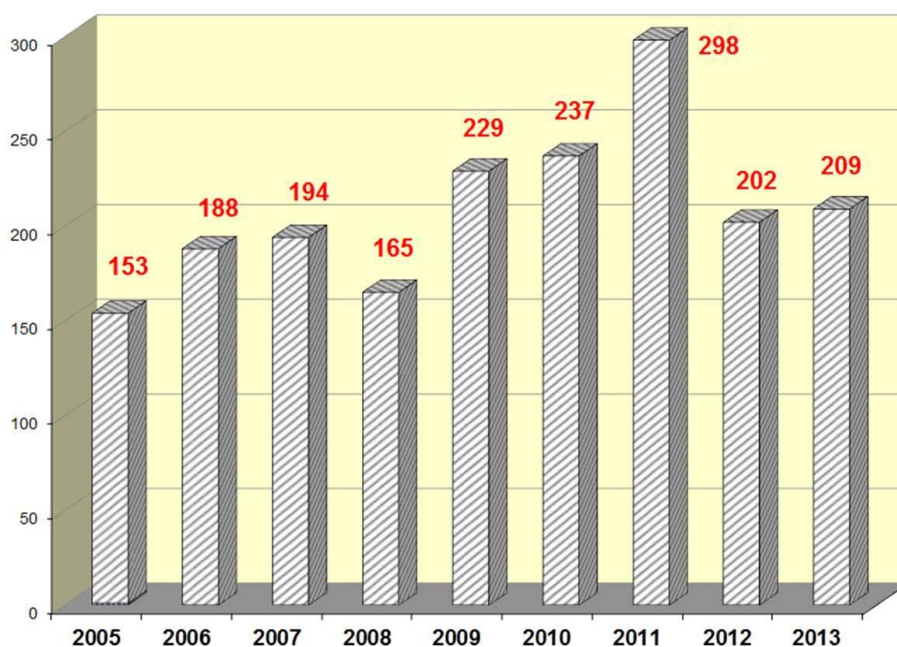
Jelentősége okán külön is ki kell emelni a 2013 tavaszán elhunyt műgyűjtő Emőd György hagyatékának védetté nyilvánításával a megmentésében vitt szerepünket. A gyűjtő halála után azonnal szervezni kezdtük a lakásában maradt mintegy háromezer régi ötvöstárgy, kerámia és egyéb műtárgy, valamint az ötezer kötetes szakkönyvtár mentését. A pár hónappal korábban történt betörés miatt kulcs fontosságú volt a gyors intézkedés: a rendőrséggel, a hagyatéki eljárást folytató önkormányzattal, az állami vagyonkezelő szervezettel, valamint a Nemzeti és az Iparművészeti Múzeummal együttműködésben sikerült elérni, hogy pár héten belül a

tárgyak maradéktalanul leltárba lettek véve és ideiglenes közgyűteményi elhelyezést is nyertek.

2. Jogszerű műtárgyforgalom (kiviteli engedélyezés, jogi immunitás)

A védettség mellett a műtárgyak **kiviteli engedélyezése** is fontos eszközünk, munkánkban igen jelentős részét tette ki 2013-ban is. (Elég, ha csak arra gondolunk, hogy a kiviteli engedélyezési eljárás részeként több mint 600 (!) szemlét tartottunk, a hivatali szemlehelyiségben és külső helyszíneken.) Az összesített számadatok a korábbi évekhez hasonló folyamatokat mutatnak: összesen **826 db „engedélyt”** adtunk ki, ebből **617 db-ot (74,6%) végleges, 209 db-ot (25,4%) ideiglenes kivitelhez** kértek. (A végleges kiviteli engedély gyanánt kiadott határozatainkhoz, végzéseinkhez **összesen 1.825 műtárgykísérő igazolást** adtunk ki. Ez utóbbi szám mutatja az engedéllyel kivitt műtárgyak és műtárgyegyettesek tételszámát. A valós darabszám ennél magasabb, hiszen néha egy-egy tétel mögött több tárgy van (pl. készletek, garnitúrák), ill. az is előfordul, hogy a tétel több darabos tárgylistát takar (pl. összetartozó párdarabok, sorozatok, kiállítási egységek).

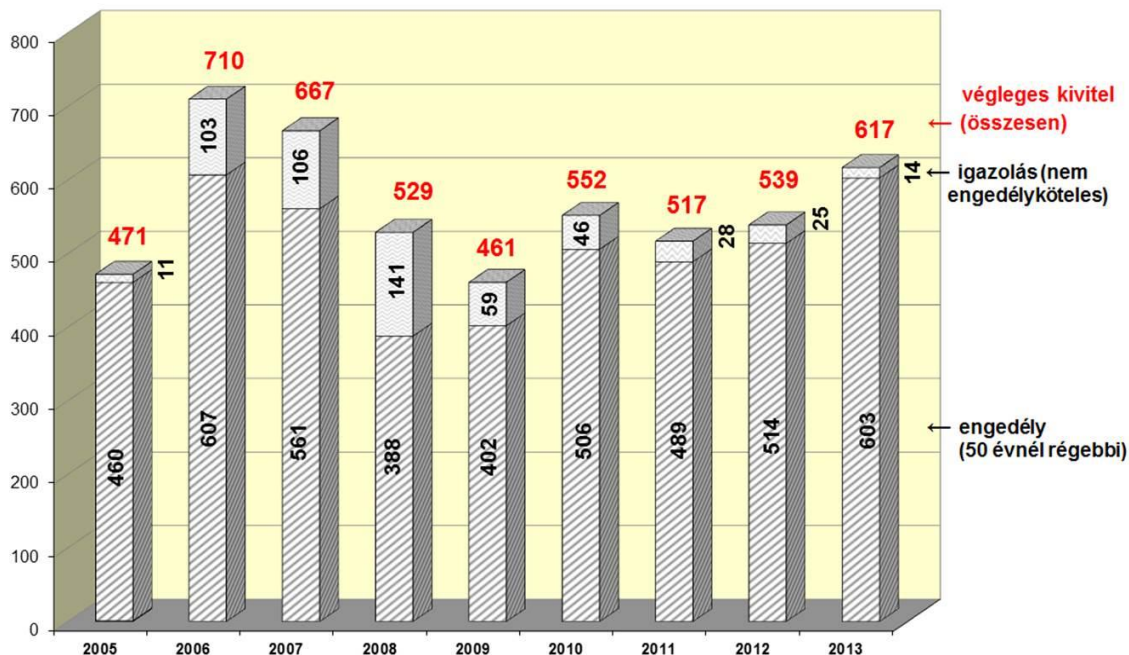
A Műtárgyfelügyeleti Iroda által kiadott ideiglenes kiviteli engedélyek (2005-2013)

Az ideiglenes kivitelek száma a megelőző évhez képest hasonló nagyságrendet mutatott: közgyűjteményeink külföldi kölcsönzési forgalma tehát érdemben nem változott. (A mintegy 3%-os ügynövekedés majd a következő év adatai alapján lesz látható, hogy valóban egy újabb növekedési pálya kezdetét jelzi-e.)

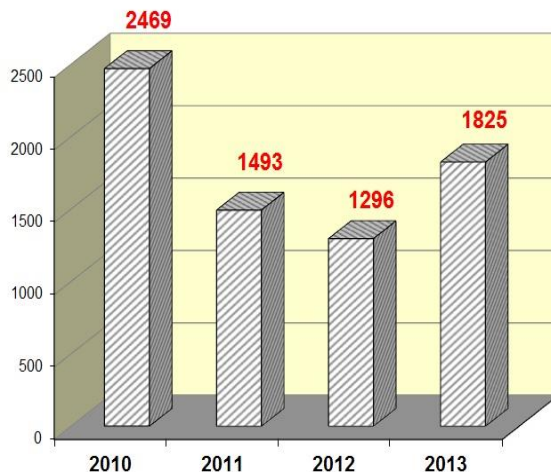
A végleges kivitelek száma viszont 15 %-os növekedést mutatott, amit a hazai műtárgyforgalom élénkülése mellett a növekvő külföldi vásárlás indokolhat. A hagyományos nyugati (európai, észak-amerikai) piacok, mint kiviteli célszágok mellett tovább növekedett a kínai, és oroszországi kivitelek száma is.

A Műtárgyfelügyeleti Iroda által kiadott végleges kiviteli engedélyek (2005-2013)*

* (A kimutatásban szereplő számok a határozatokat, végzéseket összesítik. Ezek a számok nem azonosak az érintett műtárgyak számával. A műtárgytételek számával kapcsolatban ld. a következő diagramot.)

A Műtárgyfelügyeleti Iroda által kivitelre engedélyezett műtárgyak száma (2010-2013)*

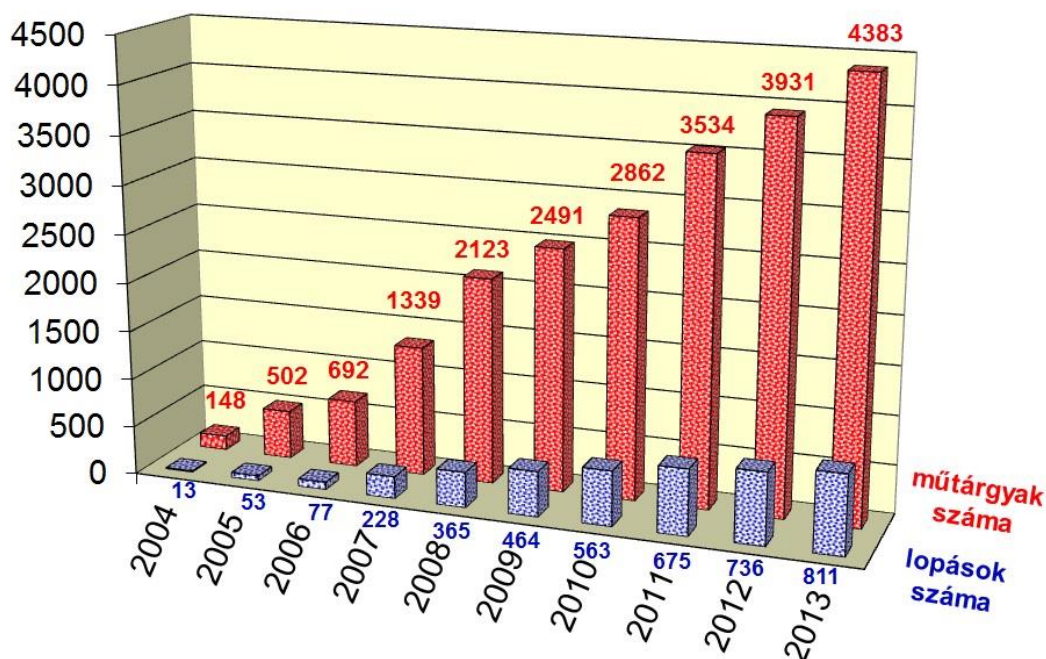
* (A kimutatásban szereplő számok a kérelmekben szereplő műtárgyak, vagy összetartozó tárgyegyüttesek [garnitúrák, készletek] számát összegzik. Az összesítés 2010 óta tartalmazza az adatok, mivel – az örökségvédelmi törvény 2009. október 1-jével történt módosítását követően – ez volt az első teljes év, amikor már nem a közgyűjtemények szemlélték a kiviteli műtárgyakat, hanem a Műtárgyfelügyeleti Iroda.)

A 2012 nyarán – *A kölcsönzött kulturális javak különleges védelméről szóló 2012. évi XCV. törvénnyel* – bevezetett új feladatkörünkben a jogi immunitás tanúsítványok száma szintén növekedett. Míg a törvény hatályba lépését követő hónapokban 2012-ben összesen 3 tanúsítványban 3 műtárgy jogi immunitását biztosítottuk, 2013-ban már összesen **26 esetben állítottunk ki jogi immunitásra vonatkozó tanúsítványt**, biztosítva ezzel a világ nagy gyűjteményeiből magyarországi múzeumi kiállításra kölcsönzött **133 db műtárgy** biztonságos ittlétét és az azt követő hazaszállítását. (A 26 tanúsítvány közül – múzeumi kérelem alapján – 4 esetben a korábban biztosított jogi immunitást hosszabbítottuk meg.)

3. Bűnügyi együttműködés és restitúció

A műtárgyfelügyeleti munkánk ezen harmadik nagy területén ez évben is jelentős eredményeket könyvelhetünk el. A vám- és rendőri szervekkel való napi együttműködésen, rendszeres (40 alkalommal, munkaidőben és azon túl történt) szakmai segítségnyújtás (eseti állásfoglalás) mellett ebben az évben is a lopott műtárgyak nyilvántartásba vétele és restitúciójának, visszaszerzésének előmozdítása adta a legtöbb munkát. Ennek eredményeként az év során **összesen 75 műtárgylopás során eltűnt 452 műtárgy adatát rögzítettük** (a 2004 ősze óta épülő adatbázisunkba), és tettük közzé a honlapunkon. Ehhez kapcsolódva továbbra is rendszeresen küldtünk tájékoztatást (elektronikus hírlevél formában) mintegy 150 címzettnek (aukciós házaknak, galériáknak, régiségkereskedőknek, magángyűjtőknek stb.) Az év során – egy friss jogszabály-módosítás révén, több havi előkészítés nyomán – lehetőségünk nyílt a Seuso-kincs darabjainak nyilvántartásba vételére is. Ugyancsak kiemelkedő esemény volt e téren a még évekkorábban elhunyt budapesti műgyűjtő Kovács Dezső hagyatékából elloptott mintegy félezer (!) műtárgy nyilvántartásba vétele. Munkánk eredményeként 2013 októberében sikerült egy jogellenesen kivitt és Bécsben árverésre kínált védett festmény hazahozatalát elérni, valamint az év során, több, 2013 februárjában elloptott, különösen értékes régi ötvöstárgy rendőrségi visszaszerzésében is közreműködtünk.

Az adatbázisában rögzített műtárgylopások és lopott műtárgyak száma (2004-2013)

* (A kimutatásban az egyes éveknél szereplő számok a korábbi években nyilvántartásba vett adatokkal összegzett számadatot mutatják. Az adott év növekményét az előző évi számadat levonásával kaphatjuk meg.)

E feladatkörhöz kapcsolódva vettünk részt már az év során a vámszervek részére, a kulturális javak forgalmával kapcsolatos ellenőrzési feladatok tárgyában kiadandó NAV belső eljárásrend egyeztetésében, előkészítésében. Hasonlóképpen véleményezőként vettünk részt az év során a műtárgy-restitúcióra vonatkozó EU közösségi jogszabály a 93/7/EGK Irányelv módosításában. Ugyancsak tevékenyen vettük ki részünket a még 2011-ben, a *Hamisítás Elleni Nemzeti Testület (HENT)* által létrehozott „*műtárgyhamisítás elleni munkacsoport*” munkájában. Az üléseken és a megküldött anyagok véleményezésével elsősorban a műkereskedelmi szabályozás előkészítésével értünk itt el eredményt.

A bűnügyi együttműködés keretében az év során összesen egy alkalommal, külön – a kulturális javak védelmére vonatkozó – **képzést** tartottunk a vámszervek állományába tartozó munkatársak számára. A műkincsekkel kapcsolatos bűnözés tárgyában **két konferencián** is részt vettünk. Januárban a magyar rendőrség európai uniós műkincsvédelmi pályázatát záró egész napos szakmai rendezvényén vettünk részt. Júniusban a budapesti Francia Intézet nemzetközi szemináriumán előadást is tartottunk a kulturális igazgatásnak az illegális műtárgykereskedelem elleni küzdelemben betöltött szerepéről. Ugyancsak e témához kapcsolódott július elején Párizsban az 1970. évi UNESCO Egyezmény Részes Államainak rendkívüli találkozója, valamint az azt követő albizottsági ülés is, ahol a magyar küldöttséget vezettük.

4. Egyéb ügyek

Az év során folyamatosan igen jelentős erőfeszítéseket tettünk a műtárgy-nyilvántartásunk (*Egységes Műtárgytár, EMT*) adatainak javítása érdekében. A korábban mások által vezetett adatbázisok karbantartása és építése a 2012 őszi szervezeti változásokkal kerültek teljes egészben a feladatkörünkbe. Az év során elsősorban a védett és a lopott műtárgyak adatait ellenőriztük és javítottuk, egészítettük ki tervszerűen. (Ennek keretében pl. elvégeztük a 2006 óta védetté nyilvánított műtárgyadatok felülvizsgálatát.)

Az év folyamán több egyeztetésen is részt vettünk a kulturális tárcánál (EMMI), valamint szövegszerű javaslatokat is készítettünk az örökségvédelmi törvény és kapcsolódó jogszabályok átfogó felülvizsgálatához és szakmai alapú módosításához. A több érdemi módosítást is tartalmazó módosítást végül decemberben – 2014 januárban történő hatályba lépéssel – fogadta el az országgyűlés.

Novemberben részt vettünk Brüsszelben az EU tanácsadó bizottságának (*Műtárgyak Kivitele és Visszaszolgáltatása Bizottság - Committee on the Export and Return of Cultural Goods*) soron következő 19. ülésén. Az ülésen első kézből kaptunk tájékoztatást az EU által összefogott, vagy finanszírozott és a kulturális javak védelmére vonatkozó kezdeményezésekről, valamint a két közösségi jogszabály (kiviteli engedélyezés és restitúció) végrehajtásával kapcsolatos részletkérdéseket vitattunk meg.

Ugyancsak novemberben – számos Magyarországon is hasznosítható tapasztalatot szerezve – vettünk részt a hollandiai Utrechtben a Future for Religious Heritage (FRH) elnevezésű európai civil szervezet, a holland állami kulturális örökségvédelmi ügynökség (Cultural Heritage Agency) és a hollandiai egyházi műtárgyak őrzésével foglalkozó központi múzeum, a Museum Catharijneconvent által közösen szervezett konferencián, amelynek témája a szekularizáció folytán liturgikus használatból kikerülő templomok, kolostorok berendezési és felszerelési tárgyainak problémaköre volt.

Mindezek mellett 2013-ban is igyekeztünk az internetes honlapunk műtárgyas oldalait frissíteni, és a sajtó egyéb lehetőségeit is kihasználni, cikkek, nyilatkozatok készítésével. Az év során folytatódott az egyetemi hallgatók képzése is: előadásaink révén két budapesti egyetem (ELTE, PPKE) jogászhallgatói kaphattak betekintést a műtárgyak védelmébe. Emellett májusban ugyancsak előadással vettünk részt a Művészi Hagyatékot Gondozó Családok Találkozóján, hogy tájékoztatást adjunk a munkánk őket is érintő eszközeiről, lehetőségeiről.

* * *

A 2013. év eredményének is elsősorban a folyamatos, rendezett és – az adott keretekhez képest – hatékony munkavégzés fenntartását kell tartanunk. Az örökségvédelmet érintő alapvető változások közepette is sikerült a feladatellátás rendjét, személyi és eszközállományát megőrizni, illetve visszaállítani (beleértve a létszámunkat, a nyilvántartást, az informatikai megoldásokat, az irattárat, és a kézikönyvtárat is).